

"Ja no estem en l'època d'arrelar, però tampoc podem viure sense rumb"

Jaume Funes Artiaga, psicòleg, educador, periodista. Des de 1974 ha treballat professionalment en l'atenció social de l'Administració Local, en la renovació pedagògica, la intervenció educativa a les escoles de secundària, la protecció de menors i la justícia juvenil, darrerament des del Síndic de Greuges, i l'abordatge dels problemes generats per l'ús de les drogues. És especialista en temes d'educació i d'atenció als conflictes socials en l'adolescència. És autor de nombrosos articles i llibres sobre aquests temes: La nova delinqüència infantil i juvenil (1982), Valors joves i segle XXI (1993), La violència i els violents (1995) i El acompañamiento y los procesos de incorporación social (2001).

Fins a quin punt vostè creu que l'origen d'una persona és determinant en la seva manera de ser?

És un tema molt controvertit i segurament ni és blanc ni negre. Cadascú parla d'aquest tema des de la seva experiència. Recordo una novel·la d'un autor navarrès de la Vall del Roncal que deia: "Un és d'allà on l'estimen". I això és complex en la meua experiència, ja que teòricament sóc d'origen immigrant encara que porto cinquanta anys vivint al Baix Llobregat.

Vostè ha treballat aquest tema amb joves...

Sí. En aquests casos la gent sempre s'acaba identificant primer amb el seu barri, encara que es tracta de barriades que no tenen res de positiu del qual vanagloriar-se. I a mida que el barri es fa més complex apareix la idea d'un cert cosmopolitisme, una vinculació més àmplia del que és el seu propi territori.

Creu que els darrers anys, amb l'arribada de gent d'altres països, ha canviat aquest sentiment?

Des de fa quaranta anys, els canvis han estat tants que el concepte d'arrelament s'ha fet molt complex. Ara el Facebook és un espai d'arrelament: alguns troben en aquest espai virtual gent que considera que és com ell o com ella i gent que li dona

una certa resposta a la seva forma de ser. Aquest també seria un tipus d'arrelament, entès com a "pertinença a".

Cal distingir entre arrelament i identitat?

Sí, encara que no tothom ho accepta.

Què seria la identitat?

Sobre la identitat hem d'aprendre varies coses. Primer, tots tenim més d'una identitat. Una persona pot ser: culé, estudiant, neohippie, català... En general aquell que s'aferra a una única identitat té dificultats per sentir que és alguna cosa. En segon lloc, cal entendre que les identitats, és a dir les formes de ser i les formes de relacionar-se, són canviants al llarg de la vida i en el temps. I això no ens ha de provocar cap problema. I, finalment, si parlem sobretot dels joves, cal ensenyar-los que les seves identitats són de construcció col·lectiva i no de pertinença de grup.

Expliqui aquest darrer punt...

No podem dir "jo formo part d'aquests" o "aquest no és dels meus", sinó que alguna gent i jo formem una forma dinàmica de ser junts. Per tant, ser d'aquí o d'allà, els arrelaments, són una activitat dinàmica que s'acaba construint col·lectivament.

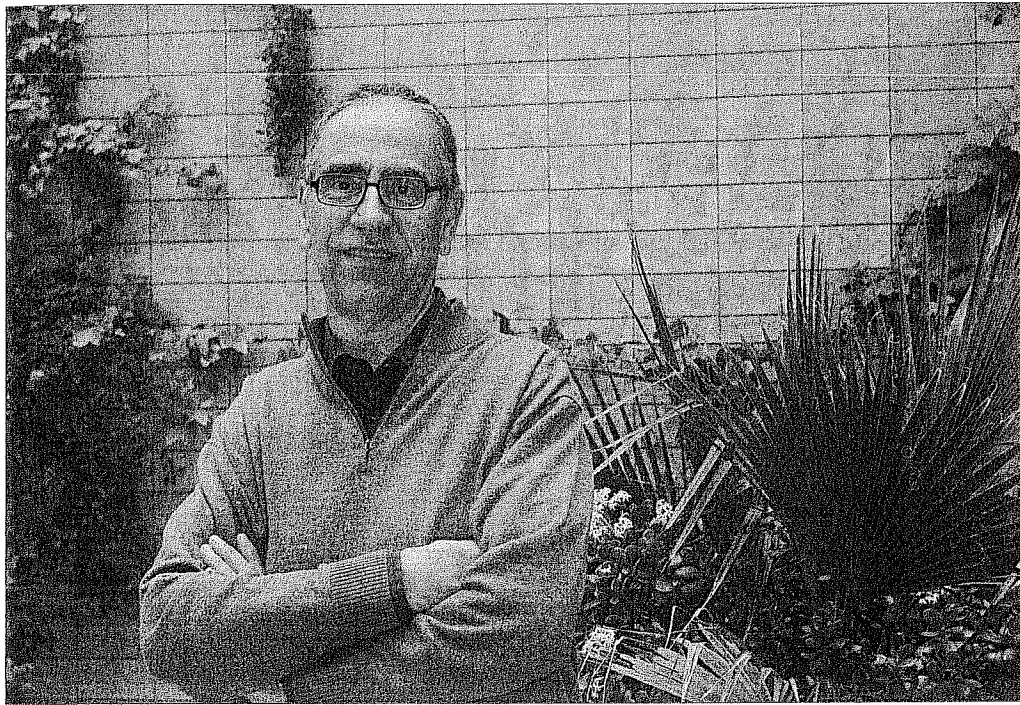
Però alguns elements dels nostres orígens, com la religió de la família o la cultura del lloc on hem nascut, no ens marquen? Per exemple, no parla ni actua igual una persona d'un barri marginal que la d'un benestant.

Sí, és cert. Però en una societat dinàmica i canviant com la nostra l'interrogant o el desig que apareix sempre és què vol dir fer arrels. A més, en aquest cas entrariem en un altre terreny controvertit: el significat de cultura. Entenem per cultura al sentit que cadascú troba a les coses que viu o que pateix.

Aquest sentit és acumulatiu?

Sí. Una part del que nosaltres interpretem de la realitat té a

"Facebook ja és un espai d'arrelament. Algunes persones troben en aquest espai virtual gent que considera que és com ell i que li dona una certa resposta a la seva forma de ser"

veure amb allò que nosaltres hem viscut al llarg de la nostra vida. Per exemple, les meves cultures de paternitat estan associades a les meves experiències com a fill. Tothom incorpora a la seva forma de ser una part del que ha viscut en moments importants de la vida. Ara, alguns saben créixer en aquest conglomerat d'experiències, mentre que altres el viuen amb vertigen.

I vostè què en pensa?

En un llibre, Bauman utilitza la metàfora de l'arrel i l'àncora. Personalment crec que ja no estem en l'època d'arrelar, però tampoc podem viure en la navegació sense rumb. Els joves, per exemple, tenen punts d'ancoratge que els donen estabilitat però sabent que un dia podran aixecar l'àncora i marxar a un altre lloc. L'arrelament és una metàfora d'altres societats, som allò que hem viscut eternament, i en la societat de la comunicació això és difícil d'acceptar.

Sembla que els joves tenen més voluntat d'instal·lar-se lluny de casa, però contràriament, són els més nacionalistes...

Sí, però aquest argument també serviria pel cas contrari. Certament, una bona part, dels militants dels grups nacionalistes són joves. Però també hi ha un percentatge alt de joves que estan en grup juvenils de caràcter conservador. Si fem servir l'expressió nacionalista -com a reducció de la realitat: Déu, pàtria i llibertat- és raonable que els joves s'hi impliquin, ja que s'adhereixen generalment a les solucions fàcil i esquemàtiques. Per incerteses ja en tenen prou amb les seves! A més, qualsevol alternativa al món establert els sembla atractiva.

El 2005 hi va haver les revoltes de les banlieues de París i ara hi ha hagut problemes a Salt; tots dos casos protagonitzats per joves de segona o tercera immigració. Són conseqüències del desarrelament?

"Tothom incorpora a la seva forma de ser una part del que ha viscut en moments importants de la vida"

La violència a les barriades franceses és un problema que s'ha anat reproduint cíclicament. Ara bé, tothom preguntava: pot passar aquí? No ho sé, però cal tenir en compte que hi ha similituds. En ambdós casos tot ha començat per nois que fugien de la policia. En un debat a França un diputat es preguntava: Què volen aquests nois? Doncs, reclamen el dret a existir com a joves i com a joves francesos. A uns joves que els negués el present, que els negués el futur i la possibilitat de consumir... a sobre els demanes que s'integrin?

El desarrelament canvia el caràcter?

L'absència d'un grup genera agressivitat i una profunda violència, perquè aquests joves saben que ja no tenen res a perdre. No és possible arrelar sense drets. Estar arrelat o "formar part de" comporta com a mínim que en una primera experiència les coses que et passen de positiu i les coses que et passen de negatiu estiguin equilibrades. Una persona que només li passen desgràcies no pot arrelar-se, perquè no troba cap sentit a la seva vida i no comparteix les satisfaccions dels altres. Després ja vindrà comprendre les normes, acceptar les lògiques de convivència, negociar els límits... però cal un primer punt zero d'equilibri de les satisfaccions. La violència és inacceptable però explicable.

Algunes cultures tenen més facilitats d'adaptació que unes altres?

Sí. Com que no parlem de cultures, sinó d'aglomerats culturals, les possibilitats d'adaptació no són iguals per a totes les cultures. Hi ha cultures més impenetrables i cultures més obertes, és a dir, hi ha cultures més o menys liberals.

Com aprendre a ser més cosmopolita? I com aprendre a superar l'enyorança?

Tot procés migratori comporta cert dol i un procés inevitable de ruptura. Algunes coses sempre estaran a l'enyorança, ja que moltes estan associades a un paisatge. De fet, es tracta d'un entorn de relacions i experiències sovint magnífic, ja que guardem en el record els aspectes més bucòlics i no els negatius. Tot dependrà, però, de l'experiència que aconseguim en el lloc nou. Per què hi ha a-grupacions llatines? Per enyorança? No, perquè no tenen pos-sibilitat d'una altra tipus de vida interconnectada.

Ara alguns decideixen tornar als seus països d'origen...

Durant la crisi del petroli, el 73, quan molts van marxar es va estudiar la possibilitat que tornessin, però la majoria volien tornar en un país que ja no existia. I els que van tornar ja no se sentien ni d'allà ni d'aquí. El dilema és quan algú ja no se sent d'enlloc i necessita una vinculació perquè no té suficient flexibilitat.

En temps de crisi diuen que hem de ser més flexibles en la mobilitat, però la societat és prou cosmopolita per acceptar-ho?

Trobariem de tot, però jo des de fa anys continuo vivint a Cornellà! No podem oblidar que bona part de la mobilitat està associada de pobresa desesperada. Un és d'allà on pot trobar una espai on sobreviure. Per damunt de la necessitat de ser d'algun lloc i de qualsevol element cultural, prima la necessitat de sobreviure i l'immediatisme.

Vostè deia abans que una persona podia estar arrelada al Facebook. El fet d'estar arrelat a un món virtual i no a persones físiques vol dir que la societat va per mal camí?

No poden desqualificar les noves tecnologies. Tenir moltes identitats virtuals va en contra de la identitat? No, és una forma de practicar la identitat múltiple. El problema seria que no poguéssim gestionar aquestes identitats. Tenir 15.000 amics al Facebook és tenir relacions, encara que sigui un altre tipus d'amistat. La combinació d'arrelaments virtuals i físics és el futur i és tant problemàtic només tenir-ne d'un tipus com d'un altre. ■

<h1 style="margin: 0;">valors</h1> <h2 style="margin: 0;">butlleta de subscripció</h2> <p>DESITJO SUBSCRIURE'M A LA REVISTA 'VALORS' (11 NÚMEROS L'ANY) PER L'IMPORT DE 32 EUROS</p> <p>Nom _____</p> <p>Adreça _____ Codi Postal _____</p> <p>Població _____ Telèfon _____</p> <p>Correu electrònic _____ DNI _____</p> <p>Forma de pagament ☐ A través del Banc o Caixa (omple les dades bancàries)</p> <p>DADES BANCÀRIES</p> <p>Nom de l'entitat _____</p> <p>Adreça _____ Codi Postal _____ Població _____</p> <p>Títular del compte _____</p> <p>Entitat Oficina D.C. Número de compte Signatura _____</p> <p>Quantitat: 32 euros ☐ euros (Subscripció de suport, per ajudar la revista)</p>	<p>Envia aquesta butlleta al carrer Sant Josep 18-20 08301 Mataró</p> <p>TAMBÉ POTS SUBSCRIURE'T MITJANÇANT: TELÈFON</p> <p>Truca al 620.749.138 (de dilluns a divendres de 9 a 21 h)</p> <p>WEB</p> <p>Omple amb les teves dades la butlleta que trobaràs a http://valors.org</p> <p>FAX</p> <p>Envia la teva butlleta al número 93.798.62.59</p>
--	---